

האומר: דונו דני, התחזקו חביותי — יש בו משום דרכי האמורי.

רבי יהודה אומר: אין דין אלא לשון עבודה זרה ממש. שנאמר [עמוס ח] "הנשבעים באשמת שמרון ואמרו חי אלהיך דין", וחייב עליו משום קורא בשם עבודה זרה.

האומר לעורב צרח, שהוא לחש לעורב, לפי שהוא חושב שהעורב מבשר בשורות ולעורבתא שריקו והחזירי לי זנבך לטובה — יש בו משום דרכי האמורי.

האומר: שחטו תרנגול זה שקרא ערבית, כעורב, ושחטו תרנגולת שקראה גברית, כתרנגול — יש בו משום דרכי האמורי⁽⁹⁹⁾.

ב. לאדרא, עצם של דג שנתקע בושט, לימא הכי: ננעצתא כמחט, ננעלתא כתריס, שייא שייא. רד רד.

האומר: גד גדי התמזל מזלי, ופנוק לא, ואל תתעייף אשכני ובושכני יום ולילה — יש בו משום דרכי האמורי.

רבי יהודה אומר: גד אינו אלא לשון עבודה זרה, שנאמר [ישעיהו סה] "הערכים לגד שלחן".

הוא בשמה והיא בשמו [שמחליפים שם האיש בשם האשה כלילה משום נחוש] — יש בו משום דרכי האמורי.

ג] והגר"א חולק בתוקף וראה ט"ז. אלא שצריך להבין מה הטעם והסיבה לשוחטה, שהרי הרמ"א [קעח, א] פסק [ומקורו ממהרי"ק שורש פח, שהאריך לבאר דין זה] שאיסור דרכי האמורי נאמר על שני דברים: חוקים, והיינו דברים בלי סיבה הגיונית ותועלת מובנת, והם נעשים רק כמסורת ואמונה בכוחם וכשהם דרכי הגויים יש בכך שמץ עבודה זרה. ו"חוקות התועבות" שהם מנהגי פריצות ופריקת עול ומעשים מכוערים. ואם כן לשחוט תרנגול שקרא ערבית ותרנגולת שקראה כתרנגול שהוא חוק בלי הגיון, צריך להיות אסור ואיך צוה רבי יהודה החסיד לעשות כך?

אבל המהרי"ל [קיא] הוסיף לבאר הסבר מדוע יש לשוחטה, משום שכל שינוי בטבע שרואים באדם או בעל חי שנעשה לו מעשה משונה אפילו לטובה [כגון שנוולד לו כמה בנים בבת אחת וכדומה] יש לחשוש שמא קרב קיצו או נגזרה עליו גזירה, ומפני זכויות שיש לו או כדי לעשות תכליתו בעולם נעשו לו מעשים משונים למהר את ההנהגה שנגזרה עליו, ולכן

החסיד [ראה להלן]. ולפי גירסא זו צריך להבין מה החילוק בין שתי הסגולות האלו לשאר הסגולות המותרות? [הגר"א שם העיר כן]. אבל המהרי"ל בליקוטים [הובא ברבי עקיבא איגר יו"ד שלו, א] מבאר שיש מעלה בסגולות אלו, וכתב שבזמן הזה אסור לנסות את סגולות ורפואות התלמוד והם לא יועילו [וראה לעיל כמה סיבות לכך], חוץ משתי הסגולות למי שבלע עצם שהוא לחש בדוק ומנוסה. ורבי עקיבא איגר מביא [שם] שתי גירסאות בנוסח הלחש ואופן עשייתו.

99. הבית יוסף [יו"ד קעט] תמה שרבי יהודה החסיד צוה בצואתו [ג] לשחוט תרנגולת שקראה כתרנגול? וכתב שהוא גרס בכל הסוגיא אין בו משום דרכי האמורי וכן כתב הגר"א [שם, ח]. אבל המהרי"ל [קיא] כתב שהוא סובר שכל האיסור בדברים הנעשים כדרכי האמורי הוא דוקא כשהוא אומר בפה שעושה מחמת סיבה מסוימת, אבל לעשות את המעשה בלי לפרש את הסיבה מותר. וכך פסק הרמ"א [שם],

האומר: אשתה ואותיר אשתה ואותיר, כדי שתהא הברכה מצויה ביינו — יש בו משום דרכי האמורי.

המקבעת את קליפות הביצים שיצאו מהם אפרוחים בכותל, כסגולה שישארו האפרוחים בחיים. ועושה זאת בפני האפרוחים — יש בו משום דרכי האמורי.

והמגיס בפני אפרוחים — יש בו משום דרכי האמורי.

המרקדת והמונה שבעים ואחד אפרוחין בשביל שלא ימותו — יש בו משום דרכי האמורי.

המרקדת לפני הכותח, כדי שיתחזק בבישולו, והמשתקת את העומדים מסביבה לתועלת בישול העדשים, והמצווחת לתועלת בישול הגריסין — יש בו משום דרכי האמורי.

המשתנת בפני קדירתה בשביל שתתבשל מהרה — יש בו משום דרכי האמורי.

אבל נותנין קיסם של תות ושברי זכוכית בקדירה בשביל שתתבשל מהרה.

וחכמים אוסרין בשברי זכוכית, מפני הפסכה.

תנו רבנן: נותנין בול מלוא אגרוף של מלח לתוך הנר בשביל שתאיר ותדליק. ואין זה ניחוש, אלא הוא גורם לצלילות השמן, והוא דולק היטב.

וכן נותנין טיט וחרסית שמצננים את השמן תחת הנר, בשביל שתמתין ותדליק זמן רב.

אמר רב זוטרא: האי מאן דמיכפי שרגא דמשחא הרי הוא גורם לו שימהר לשרוף את השמן וכן מי שהוא מגלי נפטא, שמרים את כיסוי מנורת הנפט הרי הוא גורם לבעירה מיותרת — קעבר משום בל תשחית.

והאומר בשעת מזיגת הכוס: חמרא וחיי לפום רבנן — אין בו משום דרכי האמורי. לפי שאין זה אלא ברכה בעלמא.

מעשה ברבי עקיבא שעשה משתה לבנו, ועל כל כוס וכוס שהביא אמר: חמרא וחיי לפום רבנן, חיי וחמרא לפום רבנן ולפום תלמידיהון⁽¹⁰⁰⁾.

הדרן עלך במה אשה

האמת והאמונה.
100. ומכאן המקור לאמירת "לחיים" בשתיית ומזיגת יין. והדעת זקנים מבעלי התוספות [ויקרא י, ט] מפרש שמפני שהיין גורם להרבה סכנות, והביא יללה וקללה לעולם [אצל נח וגלות עשרת השבטים וחורבן הבית], וכן הוא עשוי להשקות אבלים ומרי נפש [ובמדרש תנחומא [פקודי, ב] שמשקים יין את הנידון בבית דין למיתה, ומפרש כך את הביטוי לחיים]. לכן כשמוזגים יין אומרים שיהא לברכה ולחיים. וראה מהרש"א ומהדורא בתרא.

כשרואים שינוי אצל תרנגול כדאי לשוחטו מיד שמא ימות, וכיון שיש לכך סיבה על פי אמונה אין בזה איסור משום דרכי האמורי.
והרמב"ם [עבודה זרה יא, ד] מנה זאת בכלל הדברים האסורים משום ניחוש שהוא לאו דאורייתא — לא תנחשו, והוא סובר שכל מה שנעשה לסימן על טובה או על רעה אסור משום ניחוש. ובסוף הפרק הוא מפרש שכל הכשפים הניחושיים הם שקר וכזב ואמונות תפלות, והתורה אסרה זאת מפני שהאמונה בדברי שקר הוא פתח לטעות ולנטות מדרך

פרק כלל גדול

מתניתין:

כלל גדול אמרו בשבת, לגבי מספר קרבנות החטאת, שחייבים בהם על אופנים שונים של חילול שבת בשוגג.

ובגמרא יבואר מדוע נקטה המשנה לשון "כלל גדול".

א. **כל השוכח עיקר שבת**, שסבור שאין בכלל מצוות שבת בתורה, **ועשה מלאכות הרבה**, אפילו מאבות מלאכות שונות, **בשבתות הרבה**, הרי לכשיודע לו שחטא — **אינו חייב אלא חטאת אחת** על כל השבתות והמלאכות שעשה בהם. לפי שהכל נחשב לשגגה אחת, והיא: אי ידיעתו את מצוות השבת!

ב. **היודע עיקר שבת**, שיש מצוות שבת בתורה ומכיר את המלאכות האסורות בה **ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה**, משום שבכל שבת שכח שהיום שבת, ולא נודע לו מחטאו בימי החול שבאמצע — **חייב חטאת אחת על כל שבת ושבת**. לפי שהימים שבינתיים שבין שבת לשבת הרי כאילו יש בהם "ידיעה", המחלקת את ההעלם שלו לחיוב חטאות נפרדות.

שהרי אי אפשר שלא שמע בימות החול

שבין השבתות כי אותו היום היה שבת. ואעפ"י שלא נזכר אז מהמלאכות שעשה באותו יום, מכל מקום הואיל וסיבת השגגה היתה אי ידיעתו שאותו יום הוא שבת, הרי די בידיעה זו כדי לחלק את ההעלם של החטא ולהחשיב את השבתות לשגגות נפרדות, וכל שבת היא שגגה בפני עצמה המחייבת קרבן בפני עצמו.

אך מאידך, הוא אינו חייב חטאת על כל מלאכה ומלאכה בנפרד, משום שכולן שגגה אחת הן. שהרי לא שגג במלאכות, אלא יודע שהן אסורות, ורק בידיעת יום השבת הוא שגג. ולכן, כל שבת הוי שגגה אחת.

[רש"י. ולדעת תוס' הרי הכלל של "ימים שבינתיים הוי ידיעה לחלק" אינו משום שבדאי נזכר בהם מיום השבת, אלא גזירת הכתוב היא, שבאופן שיודע עיקר שבת הוי כל שבת שגגה נפרדת⁽¹⁾].

ג. **היודע שהיום הוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה**, שלא ידע שמלאכות אלו אסורות, ועשאו כמה פעמים בכמה שבתות — **חייב על כל אב מלאכה ומלאכה** קרבן חטאת. שכל אב מלאכה הוא שגגה נפרדת. כיון ששגגתו היא בכך שלא ידע שהיא אסורה בשבת.

טו-א

וכתב שיש ליתן טעם למקרא: משום ששכחת שבת זו אינה תלויה בשכחת שבת אחרת, שאפשר שידע מזו והשניה תיעלם ממנו, ולכן כל שבת חלוקה לעצמה.

1. ולא ניחא ליה לתוס' פירוש רש"י, משום דבעינן לחילוק חטאות ידיעת חטא, כדכתיב "או הודע אליו חטאתו", דהיינו, שידע שחטא. והכא הרי לא נודע לו מהמלאכות שעשה. והריטב"א הסכים לתוס' דהוא גזירת הכתוב.